

B

Βαγγιλισμός, ο· ο Ευαγγελισμός, η 25η Μαρτίου, [αρχ. εὐαγγέλιον > μσν. εὐαγγελισμός].

βαγιόνια, τα· τα βαρέλια, *ξηνταδυό βαγιόνια να γιμίσουμι, στη Φραγκιά να πα να τα πουλήσουμι*, (Ν.Π.γ' τρ. 265.1), [σλ. vagon > μσν. βαγοίνιον].

βαγιουνάς, ο· βαρελάς, τεχνίτης που έφτιαχνε βαρέλια, [βαγιόνια].

βαγόνια, τα· *τιλάρα* που σύρονταν πάνω σε γραμμές, [ιταλ. vagon].

βάζου 1· ρ., *έβαζα, έβαξα*, μέλλ. *θα βάζου*, ηχώ, παράγω κρότο, *έβαζι του κανόνι* = έκανε κρότο, ακουγόταν το κανόνι, δεξ και *βάχνου*, πρ. *βάζι, βάζντι, βάζι, βάζτι*, [αρχ. βάζω(=ομιλώ, λέγω), Όμηρος ξ. 92, σ. 167].

βάζου 2· ρ., *έβαζα, έβαλα/έβανα, βάλθκα*, τοποθετώ, ξεκινώ, μέλλ. *θα βάλου/θα βάνου*, πρ. *βάζι, βάζντι, βάνι/βαν/βάλι/βάλις* (Ν.Π. γ' τρ. 126.2), *βανίτι/βαλίτι/βάλτι, βαλθούς, βαλθίτι· τι τα έβαλι τα πράματα μέσα νουρίς-νουρίς; του βάζου στου πουδάρι*, *βαν τ'ς του* = βάλε το σ' αυτήν/αυτούς/αυτές, *βάντου τ'ς του φουστάνι*, δεξ πρμ. 165, λ.γ. 10 και 26, [αρχ. βιβάζω].

βαθαίνου· ρ., *βαθύνισκα/βάθινα, βάθυνα*, βαθαίνω, κάνω κάτι βαθύ, μτφ. στενοχωριέμαι, τα παίρνω πολύ στα σοβαρά, *μην τα βαθαίντς Γιώργη, θα πιράσουν· ούλου τουν βάθινη του λάκου κι ούλου απάν-απάν ήταν· τώρα που του βάθυνα τ' αυλάκ(ι) απόλνα του νιρό*, [αρχ. βαθύνω].

βάθουμα, το· το βαθύ μέρος, το βαθούλωμα, [αρχ. βαθύνω].

βάθρακας, ο· βάτραχος, πληθ. *βαθρακοί*, [αρχ. βάτραχος].

βάι· επιφ., αλίμονο, δεξ δημ. τρ. 12.1, [τουρ. vay > μσν. βάι].

βάια, τα· {βά-ια}, βάγια, φύλλα και κλαδιά από το φυτό Δάφνη η ευγενής, [αρχ. βάις > μτγν. βάιον(βάγιο)].

Βαϊός, ο· {Βα-ιός}, η Κυριακή των Βαΐων.

βάκα-βούκα· λ. για το κλάμα του μωρού, *όλ(η) νύχτα βάκα-βούκα του πιδί, ντιπ δεν κμήθκα*, **[δεξ βάχνου].

βακούφ(ι)· εκκλησία, επ. *βακούφκους, -κ(η), -κου*, [τουρ. vakif].

βαλανάδις, οι· λέγονταν κοροϊδευτικά οι Χαλκιδικιώτες, προφανώς επειδή προέρχονταν από τόπο ορεινό, που είχε άφθονα βαλανίδια ή κατά άλλη εκδοχή, γιατί άλεθαν τα βαλανίδια και το αλεύρι που έπαιρναν από αυτά το ανακάτωναν με το αλεύρι των σιτηρών για να κάνουν ψωμί, [βαλάν(ι)].

βαλάν(ι), το· καρπός από *πουρνάρι* ή *κλαδί*, μτφ. το βουνό, δεξ πρμ. 394, *αλλ. βαλανίδ(ι)*, [αρχ. βάλανος].

βαλανίδ(ι), το· στομάχι της κότας, *αλλ. το βαλάν(ι)*.

βάλις· πρ. του ρ. *βάζου 2*, *βάλις μαχαίρι στην καρδιά...* (Ν.Π. γ' δημ. τρ. 126.2).

βάλτα, η· βάλτος, η περιοχή που προήλθε από την αλλαγή της κοίτης του Στρυμόνα και την αποξήρανση του έλους της παλιάς κοίτης, [1. σλ. blato > μσν. βάλτον (Λ. Αν.). 2. ιταλ. balta, (Π.Βλ.)].

- βάμμα**, το· χρώμα, βαφή, μπογιά· *πο 'χουν στ' αχειλί βάμμα/ρόδα στο μάγουλο ελιά*, (Ν.Π.γ' τρ. 72.1), [αρχ. βάπτω].
- βαμπακίτς**, ο· αυτός που τα μαλλιά του είναι άσπρα σαν το *βαμπάκ(ι)*, ο ασπρομάλλης, *γίνκι βαμπακίτς Γιώργης*, [μσν. βάμβαξ > υποκ. μσν. βαμβάκιν].
- βαμπακουτό**· λεπτό στρώμα για τα βρέφη, που ήταν φτιαγμένο από βαμβάκι και έμπαινε κάτω από την *πάνα*, [βαμβάκι > 'βαμπάκ(ι)', δεξ *βαμπακίτς*].
- βάμπλας**, ο· κάρναρος, σκαθάρι της οικ. σκαραβίδια, πληθ. *βαμπούλ(οι)*, υποκ. το *βαμπλούδ(ι)*, **[αρχ. βόμβος > αρχ. βομβυλίδς (> μπάμπουρας, δεξ Λ.Αν.)].
- βαμπούλις**, οι· δεξ *παπάλις*, (Νιγρ.), **[βάμπλας, πιθανώς από το σχήμα τους].
- βαμπούλ(οι)**, οι· δεξ *βάμπλας*.
- βάνου, θα**· ρ. τύπος γνωστός ως μέλλ. του *βάζου 2*, αφού το ρ. βάνω(=βάζω) δε χρησιμοποιείται, [βάζου 2].
- βάξ(ι)μου**, το· απότομος ήχος, κρότος, *έκανι ένα βάξ(ι)μου, μα τι*, [βάζου 1/ βάχνου > έβαζα, αρχ. βάξις].
- βάξου, θα**· μέλλ. των ρ. *βάχνου* και *βάζου 1*, *θα σι δώσου μια, σιαρτ θα βάξ(ει)*.
- βαραίνου**· ρ., *βάρινα, βάρυνα*, βαραίνω, γίνομαι βαρύς, χάνω τις δυνάμεις μου από γεράματα, *όλου του χρόνου βάρινα· βάρυνη Βαγγιλιά*, [αρχ. βαρύνω].
- βαρακούου**· ρ., για αρ. χρ. δεξ *ακούου*, είμαι βαρήκοος, [αρχ. βαρὺς + *ακούου*].
- βαράου, -ώ**· ρ., *βαρούσα, βάρισα*, δέρνω, βαρένω, χτυπώ, σκοτώνω, πληγώνω, *βάρισι ήλιους*· πρ. *βάρα, βάρι, βαρίτι, βάρι τον μην τον αφήντς· βαρίτι κι γω είμι δω*, δεξ πρμ. 98, πρμ. φρ. 117 και 165, αλλ. *βαρένου*, [αρχ. βάρος > μτγν. βαρέω].
- βαρβάρα**, η· νηστήσιμος *κουλλοβόζμους* που γίνεται μόνο με καρύδια και *σάμ(ι)*, χωρίς γάλα, [όν. Βαρβάρα, επειδή τον έφτιαχναν τη γιορτή της Αγίας Βαρβάρας].
- βαρβάτους, -τ(η), -του**· γερός, δυνατός, ικανός, άξιος, πλούσιος, για αρσ. ή ουδέτερο *αμπούρτστους*, αλλ. *βαρβάτκους,-κ(η),-κου, βαρβάτου/-τκου άλογου*, [λατ. barba (= γενειάδα) > barbatus(= αυτός που έχει γένεια, όρχεις) > μσν. βαρβάτος].
- βάρδαλου**, το· στενή δερμάτινη λουρίδα του παπουτσιού, που είναι γύρω-γύρω στο παπούτσι και πάνω στην οποία ράβονται η σόλα και το φόντι, **[βεν. barda > βάρδα(= φυλάξου, παραμέρισε)].
- βαρεί**· ρ., παρ. *βαρούσι*, ρ. τύποι που χρησ. με τη σημ. του σκέπτομαι σοβαρά, υπολογίζω, σε φρ. όπως *θαρρείς μι βαρεί γνώμ(η) να ξεκίσιου προνί-προνί; σι βαρούσι να ρτεις*; δεξ και πρμ. φρ. 30, [δεξ *βαρένου*].
- βαρέλ(ι)**, το· βαρέλι, παιχν. με το κράτημα ισορροπίας πάνω σε ένα κυλιόμενο βαρέλι, δεξ παραλλαγή του στο αρχ. παιχν. άσκωλιασμός, [ιταλ. barella > βαρέλι].
- βαρένου**· ρ., *βάρινα, βάρισα*, δέρνω, χτυπώ, *τον βάρινα μέχρι να πει ναι, έπισα κι βάρισα*, δεξ πρμ. 89 και 98· πλειοδοτώ σε δημοπρασία, *του βάρισι παραπάν του χουράφ(ι) κι του πήρι*· η φρ. *βαρένου πικς έχει* τοπική αλλά και χρονική σημασία, *βάρισα πικς στου σ(η)μάδ(ι), φάτι κουμπάκικς να βαρέσ(ει) πικς του ψουμούδ(ι)*· για πρ. δεξ στο *βαράου, βαρίτι μη φουβάστι*, [αρχ. βάρος > μτγν. βαρέω].
- βαριά**, η· {-ργιά}, μεγάλο σφυρί, αλλ. το *βαριό*, [αρχ. βαρεΐα].
- βαριά**, η· {-ριά}, βαριά, θηλ. του βαρύς, [αρχ. βαρὺς].
- βαριέμι, -ιούμι**· ρ., *βαριούμαν, βαρέθκα*, βαριέμαι, *του πουλύ του κυρ ιλείσουν του βαριέτι κι παπάς*, [βαρένου].
- βαριλοσάνδου**, το· η βαρελοσανίδα, [βαρέλι + αρχ. σανίδιον].

- βάρημα**, το· χτύπημα, πληγή, [*βαρένου*].
- βαριμένους, -ν(η), -νου**· χτυπημένος, τρελός, αυτός που τον *βάρισι* η *τρέλα*, [*βαρένου*].
- βάρκα**, η· βάρκα, ως παιχν. είναι χαρτοκατασκευή ομοιώματος βάρκας, παραλλαγή του παιχν. *αργαλειός* 3 και είδος κούνιας· την κούνια την αποτελούσαν τρία σκοινιά, από τα οποία το ένα ήταν λίγο μακρύτερο από τα άλλα δυο, δεξ και *κούνις*, [αρχ. *βάρκις* > λατ. *barca* > μσν. *βάρκα*].
- Βαρόσ(ι)**, το· γειτονιά στο κέντρο της σημερινής Νιγρίτας, που πριν την ενοποίηση με τη Σούρπα ήταν στην άκρη της πόλης, [τουρ. *varos*(=προάστιο)].
- βαρύ**, το· η κ. σημ., πολυτελές ύφασμα για την τοπική ενδυμασία· το χωράφι ή το ξερό καπνό στα *σαντάλια* με υπερβολική υγρασία, που γι' αυτόν το λόγο δεν είναι κατάλληλο για δουλειά, όπως *παστάλιασμα*, *ζιουβγάρσμα* κλπ., [αρχ. *βαρύς*].
- βασάντζμα**, το· βασανισμός, [αρχ. *βασανίζω*].
- βασγκιντώ**· ρ., *βασγκιντούσα*, *βασγκέτσα*, *βαριέμαι*, [*vazgescmek*(=βαρυνέμαι, παραιτούμαι από κάτι) > *vazgestim* > *βασγεστίζω*].
- βασιλιάς**, ο· όρος του παιχν. *τσίκα*, μια πλευρά από το *κότσ(ι)*, δεξ *κουκκαλάκ(ι)*, [αρχ. *βασιλεύς* > μσν. *βασιλέας*].
- βασ(ι)λικιές, -κιός**· μυρωδιά βασιλικού, *βασ(ι)λικιές μυρίζ(ει)*, [*βασ(ι)λικός*].
- βασ(ι)λικός**, ο· το φ. βασιλικός, Ωκιμον το βασιλικόν, [αρχ. *βασιλικός*].
- βασλεύου**· ρ., *βασίλιβα*, *βασίλιψα*, δύω, μτφ. *νυστάζω*, *βασλεύ(ει) ήλιους*, [αρχ. *βασιλεύω*].
- βασταγαριά**, η· {-ριά}, διχαλωτό ξύλο που *βάσταζε* από τη μια μεριά το φορτίο μέχρι να φορτωθεί το ζώο κι από την άλλη, [αρχ. *βαστάζω* > *βασταγή*].
- βάσταγας**, ο· δεξ *βάστακας*, υποκ. τα *βασταγοῦδια*, [*βαστάου*].
- βασταγμένους, -νη, -νου**· εύπορος, γερός, δυνατός, αλλ. *βασταμένους*, [*βαστάζου*].
- βαστάζου**· ρ., παρ. *βάσταζα*, για λοιπά δεξ *βαστάου*.
- βάστακας**, ο· μικρή πλαγιά, γεμάτη θάμνους οι οποίοι κρατούν το χώμα, αλλ. *βάσταγας*.
- βαστάου, -ώ**· ρ., *βαστούσα*, *βάσταξα/βάστηξα*, *βαστάχκα/βαστάθκα/βαστήθκα*, *βαστάω*, *κρατώ*, *αντέχω*, *σηκώνω*, [αρχ. *βαστάζω*].
- βατά**, τα· οι *βατσινιές*, τα *βάτα*· *όπου είχι λάσπες κι βατά τραβούσι του βουβάλι*, (Ν.Π.γ' τρ. 384.0), [αρχ. *βάτος*].
- βατσ(ι)νιά**, η· *βατσινιά*, *βάτος*, [*βάτσ(ι)νου*].
- βάτσ(ι)νου**, το· *βάτσ(ι)νο*, *βατόμυρο*, ο καρπός της *βατσ(ι)νιάς*, [αρχ. *βάτος* > μσν. *βάτσινον*].
- βάφτζμα**, το· *βάπτισμα*, *βάφτιση*, [αρχ. *βάπτισμα*].
- βαχ**· επιφ. *αναστεναγμού*, [1. τουρ. *vah*, **2. *βάχνου*].
- βάχνου**· ρ., *έβαχνα*, *έβαζα*, *βάζου 1*, *θα βάζ(ει) του κανόν(ι)*, [ρίζα ΒΑΓ > αρχ. *βέβαγμα*(παρακείμενος του αρχ. *βάζω*), *βέβακται* λόγος, Όμηρος θ. 408, *βεβάκτης*(=αυτός που ομιλεί μεγαλοφώνως)].
- βγάζου**· ρ., *έβγαζα*, *έβγαλα*, *βγήκα*, *βγάζω*, *μτχ. βγαζμένους*, τα *έβγαλι* = τα *βγάλατε*· στο γ' ενικό πρόσ. χρησ. για τον προσδιορισμό των συχνών εξόδων από το σπίτι προς τον *ανα-γκαίου* για σωματική ανάγκη, *μ' έβγαλι τρεις φουρές* = *έχω διάρροια και αποπάτησα τρεις φορές*, [αρχ. *έμβιβάζω* >...> *έβγάζω*].

- βγαίνου**· ρ., *έβγιννα/ίβγιννα/ίβγινισκα, βγήκα*, βγαίνω, *τ' νύχτα δεν ίβγινισκαμι όζου*· κερδίζω παιχνίδι στα χαρτιά, *έκανα τρεις ζιρές κι βγήκα*, [αρχ. *έκβαίνω > ... > έβγαίνω*].
- βγάλσ(ι)μου**, το· βγάλσιμο, το αποτέλεσμα του *βγάζου*, υδαρής εκκένωση, διάρροια, τσίπρα, *δες και σουσουρά*, [*βγάζου*].
- βδόμαδους**, ο· εβδομάδα, *ήρτι Τέτραδους, πάει βδόμαδους*, (πρμ. 128), [αρχ. *έβδομάς*].
- βέλου**, το· λεπτό ύφασμα από τούλι πίσω από το κεφάλι της νύφης, [λατ. *velum > βυζ, βήλον > βέλον*].
- βέργα**, η· βέργα, *σαρική(ι)*, αρμαθιά του καπνού, *μπούρλιασα δέκα βέργις*, μτφ. κορίτσι, *όλες οι βέργις είναι δώ*, (Ν.Π.γ' τρ. 21.1), [ιταλ. *verga > μσν. βέργα*].
- βέστα**, η· είδος γιλέκου της τοπικής ενδυμασίας, που κούμπωνε πλάγια στον ώμο, [λατ. *vesta*].
- βζάνου**· ρ., *βύζανα/ βύζινα, βύζαζα, βυζάγκα/ βζάγκα/ βζάγκα*, βυζαίνω, θηλάζω, μέλλ. *θα βζάξω, άσι τ' αρνιά να βζάξουν*, [μτγν. *μυζάω > μσν. βυζάνω*].
- βζάξ(ι)μου**, το· βύζαγμα, βύζασμα, θηλασμός, [*βζάνου*].
- βζαχταρούδ(ι)**, το· το μικρό παιδί που θηλάζει, υποκ. της λ. *βυζαχτάρ(ι)*.
- βζι**, το· βυζί, μαστός, στήθος, [μτγν. *βυζιον*].
- βζου**, η· βυζού, βυζαρού, [*βζι*].
- βηχάου**, -ώ· ρ., *βηχούσα, βήχηζα*, βήχω, [αρχ. *βήσσω > έβηζα*].
- βιβάδα**, η· *δες λιβάδα*, [ιταλ. *enniva > επιφ. εβίβα + λιβάδα*].
- βιδουλόους**, ο· βιδολόγος, κατασβίδι, [βεν. *vida > βίδα + -λόους*].
- β(ι')ζ**· λ. για την απόδοση του βόμβου που δημιουργούν τα έντομα.
- βίζιτα**, η· επίσκεψη ιατρική, ονομαστική γιορτή στην οποία δέχονται επισκέψεις, *έχουμι βίζιτα... = έχουμε γιορτή στο σπίτι...*[λατ. *visito*].
- Βιζνίκους**, το· το παλιό όν. του χωριού Άγιο Πνεύμα, [Μ.Τ. *beznik*].
- βίθρα**, η· το ζώο ενυδρίς, κ. βίδρα, [σλ. *vidra*].
- βίκο**· λ. των παιχνιδιών, βγήκα· *μπαίνω μπαίνω βίκο φουνάζω πιτσιρίκο*, (Ν.Π.γ' τρ. 709.0), ***[παραφθορά της λ. βγήκα]*.
- βιλίκς**, ο· προσων., *δες πρμ. φρ. 17*, [τουρ. *veli(=άγιος, κηδεμόνας) + κατ. -κς*].
- βιντούζα**, η· βεντούζα, σικύα, μτφ. αυτό που προσκολλάται πολύ δυνατά, *αλλ. πουτήρ(ι)*, [λατ. *ventus(=άνεμος, αναρρόφηση κενού)*].
- βιο**, το· το βιος, τα υπάρχοντα, [αρχ. *βίος*].
- βιολιά**, τα· τα μουσικά όργανα, βιολί, ούτι, κλαρίνο *κά.*, εκτός από νταούλια και ζουρνάδες, που παίζανε στους γάμους ή σε κέντρα διασκέδασης, *αλλ. όργανα*, [βεν. *violin*].
- βίρακας**, ο· κοίλωμα στην όχθη ή και στην κοίτη ποταμού γεμάτο με νερό, συνήθως εκεί που σχηματίζονταν μικροί καταρράκτες, (Λ.Ηπ. *βύραγος, β'ρό, ουβίρα, βιράνα*), [αλβ. *vire(=οπή)/σλ. vir > μσν. βιρòς(=τέλμα) + -ακας*].
- βιρβιρίτσα**, η· βερβερίτσα, σκίουρος, [σλ. *ververitsa*].
- βιργιά**, η· χτύπημα με βέργα, [*βέργα*].
- βιργιάνς, -νου, -νκου**· αρρωστίαρης, αδύνατος σαν τη βέργα, *επ. βιργιάνκους, -νου, -νκου*, [1. τουρ. *viran(= ερείπιο)*, 2. βουλ. *virian(=αδύναμος)*].
- βιργούδς**, οι· οι μικρές σιδερόβεργες στις οποίες περνούσαν *τα καλάμια για το*

ίδιασμα, [βέργα].

βιρισέ- επίρρ., χωρίς χρήματα, με πίστωση, δεσ και *τζιάμπα*, [τουρ. veresiye].

βιρνίκ(ι), το· χαρακτηρισμός ανθρώπου ιδιότροπου, οξύθυμου, ανθρώπου που δε βρίσκεται η άκρη του, που δεν πιάνεται από πουθενά, [μτγν. βερνίκιον].

Βιρτζιανοί, οι· αλλ. οι *Φιρτζιανοί*, δεσ πρμ. 182.

βιτούλ(ι), το· το αγρόνιστο κατσίκι, [λατ. vitulus > βιτούλιον].

βίτσα, η· λεπτή βέργα, (Νιγρ.), [λατ. vitea > μσν. βίτσα].

βλαστ(η)μώ· ρ., *βλαστ(η)μούσα, βλαστήμσα*, βλαστημώ, [αρχ. βλασφημῶ > μσν. βλαστημῶ].

βλαστουλουγώ· ρ., *βλαστουλουγούσα, -λόγσα/-λόησα*, καθαρίζω το αμπέλι από παραπανίσια φύλλα και βλαστάρια, [αρχ. βλαστὸς + -λουγῶ].

βλαχάθκους, -κ(η), -κου· βλάχικος, *κουντά στα βλαχάθκα τα σπίτια είναι κι του θκο μας*, αλλ. *βλαχίτκους*, [μσν. βλάχος(δεσ βλαχίτκους) + -άθκους].

βλαχίτκους, -κ(η)/-κια, -κου· βλάχικος, αλλ. *βλαχάθκους*, [αρχ. γερμ. walf-volk (= λατινόφωνος) > σλ. vlah > μσν. βλάχος + -ίτκους].

βλουγιάρς, -ρου, -ρκου· ευλογιάρης, αυτός που έχει σημάδια από την ευλογιά, [αρχ. εὐλογία > ευλογία (η ασθένεια) > ευλογιάρης].

βλουημένους, -ν(η), -νου· ευλογημένος, [αρχ. εὐλογῶ > ευλογημένος].

βλου(η)τός, ο· ο ευλογητός, η έναρξη της θείας λειτουργίας, *έβανι παπάς βλου(η)τό*, [επειδή οι περισσότερες ακολουθίες αρχίζουν με τη φρ. "ευλογητός ο Θεός..."].

βνια, η· η κοπριά των βοοειδών σε κάθε περίπτωση και του αλόγου ή των άλλων μεγάλων ζώων όταν είναι υδαρής, μτφ. ο τεμπέλης/-λα, δεσ και *κουράδα*, [αρχ. βοῶν (=σταύλος βοδιών) > βοωνία > βουνία].

βνιούμι· ρ., *βνιούμαν, βνίσ(η)κα*, για ζώα κοπρίζω, *βνίσ(η)κι τ' άλογου, είναι καλά = έκανε υδαρή κοπριά το άλογο...*, η φρ. λεγόταν όταν ένα άλογο κόπριζε μετά από *καρδόπουνου*, [βνια].

βόδαρους, ο· μεγάλο βόδι, μεγεθ. της λ. *βόδ(ι)*, [βόδ(ι) + -αρους].

βόδ(ι), το· βόδι, μεγεθ. ο *βόδαρους*, ο *βουδαριάκους*, [αρχ. βοῦς > μσν. βόδιν].

βόθα, βόθσι· βοήθα, βοήθησε, πρ. του ρ. *βουθάου*.

βόθμα, το· η βοήθεια στη δουλειά, η συμπαράσταση, *Βαΐτσα θέλ(ει) λίγου βόθμα*, [βουθάου].

βόλτα, η· η γύρα, το *πήγαινε-έλα* σε κεντρικό δρόμο τα βράδια της Κυριακής ή στις μεγάλες γιορτές, [ιταλ. volta].

βότρα, η· βότριδα, σκώρος, [ευρωός(=μούχλα) > αρχ. βρωτίς/εὐρωτίδα > βότριδα].

βούβα, η· σιωπή, βουβαμάρα, [βουβός].

βουβαλάρ(η)ς, ο· ιδιοκτήτης ή βοσκός βουβαλιών, [αρχ. βούβαλος].

βουβαλνός, -νιά, -νό· ο αναφερόμενος στα βουβάλια, αλλ. *βουβαλίτ(ι)κους, -κ(η), -κου*, [αρχ. βούβαλος].

βούβλιακας, ο· υβρ. ο βουβός, αυτός που δεν μιλά άνετα, [βουβός].

βουβό νιρό· αμίλητο νερό· το έπαιρναν από τη βρύση της γειτονιάς χαράματα του *πουδιακού* χωρίς να μιλούν και στο δρόμο το έρριχναν λίγο-λίγο λέγοντας με το μυαλό τους για τον καινούριο χρόνο την ευχή, *όπους τρέχει του νιρό έτσ(ι) να τρέχ(ει) του βιο στου σπίτ(ι)...*

βουβός, -βιά, -βό· βωβός, [μτγν. βωβός].

- βουδαριάκους**, ο· μεγάλο βόδι(ι), μεγεθ. της λ. *βόδαρους*, [*βόδαρους* + *-ιάκους*].
- βουδιάζου**· ρ., *βουδιάζα*, *-σα*, ευωδιάζω, [αρχ. εὐώδης].
- βουδόγλουσου**, το· είδος φυτού με στενόμακρα σαρκώδη και χνουδωτά φύλλα και με μικρά γαλάζια λουλούδια, *Anchusa officinalis*, [*βόδι(ι)* + αρχ. γλώσσα].
- βούζα**, η· κοιλιά, υποκ. η *βουζίτσα*, (Νιγρ.), μεγεθ. *βουζαριάκα/βουζαρίκα*, δεσ πρμ. 2, και 206, [1. **αρχ. βύω(=γεμίζω με κάτι), δεσ και αρχ. βύζω, με υ > ου. 2. (Π.Κ.) λ. βαλκ. άγνωστης προέλευσης, ρουμ. *buză*, βλάχ. *budză*, αλβ. *buzë*, βουλ. *buzaj*].
- βουζαράς, -ρού, -ράθκου**· κοιλαράς, αλλ. *βουζαρής*, [*βούζα*].
- βουζαρίκα**, η· μεγάλη βούζα, *πλιούκ(ι) βουζαρίκα* = είναι γεμάτη η κοιλιά, κι ακούγεται σαν *πλιούκ(ι)*, αλλ. η *βουζαριάκα*, το *βουζαρίκ(ι)*, (Νιγρ.), [*βούζα*].
- βούζ(ι)**, το· δέντρο με πολλή ψίχα, εντεριώνη, στο εσωτερικό του ξύλου, από το οποίο γίνονταν τα *πλιούκια*, σαμπούκος ο μελανός, *Sambucus nigra*, κ. κουφοξυλιά, αφροξυλιά, στη Νιγρ. το παιχ. *πλιούκ(ι)*· από το άνθος του έκαναν αφέψημα για το άσθμα, [1. Α.Ηπ. βυζ. βουζία. 2. **βούζα. 3. βουλ. *báz*. 4. διαλ. ρωσ. *buz*].
- βούζια**, τα· {-ζια/-ζγια}, το φ. *Sambucus ebulus*, θαμνώδη και δηλητηριώδη χόρτα, που μυρίζουν άσχημα και δεν τα τρώνε τα ζώα· τα χρησιμοποιούσαν ως «λιπαντικό» για τον άξονα στις ξύλινες κούνιες της Πασχαλιάς, δεσ *κούνις*, και για να μαλακώνουν τα *σαντάλια* από τον καπνό, όταν ήθελαν να κάνουν *τόγκες* και δεν είχαν διαθέσιμο *κουί*, αραδιάζοντας με τη σειρά *βούζια-καπνό-βουζια* κ.ο.κ.· είναι του ίδιου γένους με το δ. *βούζ(ι)*.
- βουζού**, η· κοιλαρού, [*βούζα*].
- βουθάου, -ώ**· ρ., *βουθούσα*, *βόθσα*, *βουθή(η)κα/βουθήθα*, βοηθώ, ως παθ. *βουθιούμι* = αλληλοβοηθιέμαι, πρ. *βόθα*, *βουθάτι*, *βόθσι*, *βουθίστι*, *βουθστούς*, *βουθστίτι*, [αρχ. βοηθέω].
- βουίζου**· ρ., *βού(ι)ζα*, *βούιζα*, βουίζω, παράγω βοή, ο παρ. και ο αόρ. προφ. άλλοτε ως δισύλλαβες κι άλλοτε ως τρισύλλαβες λ., [αρχ. βοῶ].
- βούλα**, η· στίγμα από χρώμα/λέρα, στίγμα στα ζώα, στα φύλλα, σημάδι, [λατ. *bulla*].
- βουλάει, -εί**· ρ., χρησ. στο γ' προσ. *βουλούσι*, *βόλιψι*, βολεί, βολεύει, είναι μπορετό, υπάρχει αρκετός χώρος, *δε μι βουλάει* = δεν με βολεύει, [αρχ. εὐβολος].
- βουλάου**· -βολώ, κατ. ρ. της αρχ. ελλ. από επίθετα σε -βόλος, π.χ. *μουσκουβουλάου*.
- βουλεύου**· ρ., *βόλιβα*, *βόλιψα*, *βουλέφκα*, βολεύω, τακτοποιώ πράγματα, *τα βόλιψις πάλι κι ξιθάρισις*, [αρχ. εὐβολος].
- βουλή**, η· βολή, βόλεμα, ευκολία, μτφ. *φνου βουλή δε βρίσκιτι*, [*βουλεύου*].
- βουλιάζου**· ρ., *βούλιαζα*, *βούλιασα*, δημιουργώ ή αποκτώ βούλες, *τα καπνά μας τα κλεισι κιρός κι βούλιασαν* = ... τα ξερά φύλλα του καπνού γέμισαν μαύρες βούλις, [*βούλα*].
- βουλ(ι)κός, -κιά, -κό**· βολικός, [*βουλεύου*].
- βουρ**· χτύπα, χτυπάτε, βαράτε, **[πιθανώς από συγκοπή της λ. βούρδουλας(< βούρδουλος < βούρδουρος < αρχ. βούδορος(=ραβδί με το οποίο έδερναν τα βόδια)].
- βουρλίδα**, η· η πλεξίδα των μαλλιών στις *φουστανούσις*, που γίνονταν από δικά τους ή από ξένα μαλλιά. Τις ξένες *βουρλίδις*, τις *πιρούκις*, τις χρησιμοποιούσαν για να μεγαλώνουν στην εμφάνιση τα δικά τους ή για να στολίζουν το φέσι της παραδοσιακής στολής τους, [αρχ. βροϋλλον/βροϋλλον > μσν. βούρλον > βούρλο].

- βουρλίδ(ι)**, το· ο τρελός, (Νιγρ.), [μσν. βοϋρλον > βουρλίζω].
- βουρτίκια**, τα· τα ορτύκια· *σφάζουν αρνιά, σφάζουν τραγιά, περδίκια και βουρτίκια*, (Ν.Π.γ' τρ. 365.6), [αρχ. ὄρτυξ > μσν. ὄρτύκιν > ορτύκι].
- βουρός**, ο· περιφραγμένο μέρος στο οποίο μαζεύονται τα πρόβατα για το άρμεγμα, [σλ. obor > βορός (=αυλή)].
- βουρτσίδα**, τα· αλλεργική εκδήλωση με πολλά μικρά σπυράκια, που την αντιμετώπιζαν τρίβοντάς τα με άμμο που έπαιρναν κάτω από κυδωνιά, δεξ *ιδρουτήρια*, [μσν. βούρτσα].
- βουσκάου, -ώ**· ρ., *βουσκούσα, βόσκησα/βόσκα*, βουσκώ, *Γιώργης τα βόσκει τα πρόβατα*, [αρχ. βόσκω].
- βουτάν(ι)**, το· χόρτο, βότανο, πληθ. *βουτάνια, γιόμουσι βουτάνια χασλαμάς*, [αρχ. βοτάνη].
- βουτ-βουτ**· λ. που αποδίδει την ενέργεια του βουτώ, του αρπάζω, που λεγόταν όταν άρπαζαν/βουτούσαν το κνάπ(ι) ή και τα *παμπόρια* των άλλων, στη Νιγρ. *μπουτ-μπουτ*, [αρχ. βυθίζω > μσν. βουτῶ].
- βράκατζης**, ο· αυτός που του πέφτουν τα βρακιά του, [δες βρακιά].
- βρακιά**, τα· ειρων. όλα τα ρούχα ανδρών και γυναικών κάτω από τη μέση, *πέφτουν τα βρακιά τ'*, [λατ. braca > μσν. βρακίν].
- βρακουζούνα**, η· βρακοζώνα, πάνινη λουρίδα με την οποία έδεναν το βρακί, μτφ. και η σουρωτή πίτα, [βρακιά + αρχ. ζώνη].
- βρακουμένους, -(η), -ου**· αυτός που φοράει ή φαίνεται σαν φοράει βρακί, *καμπαρντίζ(ει) σα κότσι(ι) βρακουμένου, βρακουμέν(η) πλάδα*, [βρακιά, από το γεγονός ότι ορισμένα κότσια ή κότες έχουν στο κάτω μέρος των ποδιών τους τρίχες ή φτερά και φαίνονται σαν να φορούν βρακιά].
- βρακούσις**, οι· οι γυναίκες πρόσφυγες του 1922, [λατ. braca > βράκα, επειδή φορούσαν βράκες αντί για φουστάνια].
- βράσ(η)**, η· βράσιμο, *πήρι μια βράσ(η) του φαῖ*, [αρχ. βράζω > μτγν. βράσις].
- βρασιά**, η· βράσιμο, ποσότητα που μπορεί να βράσει σε μία δόση, *δε φτάν(ει) μια βρασιά φασούλια*, [βράσ(η)].
- βρέχου**· ρ., *έβριχα, έβριζα, βράγκα/βράθκα/βράχτκα/βράχ(η)κα*, βρέχω, μουσκεύω, μέλλ. *θα βραχτώ*, πρ. *βραχούς/βραχτούς*, δεξ πρμ. 20, 21 και 332, [αρχ. βρέχω].
- βριμένους, -ν(η), -νου**· βρεγμένος, αλλ. *βριγμένους*, [βρέχου].
- βρισίδ(ι)**, το· βρίσιμο, [αρχ. ύβριζω].
- βρίσκου**· ρ., *έβρισκα/ίβρισκα, βρήκα, βρέθκα*, βρίσκω, πρ. *βρίσκι, βρίσκι, βρε/βρες, βρήτι, βριθούς, βριθήτι· δυο μαντράχαλ(οι) κι δεν ίβρισκιτι ένα γνι; ό,τι κι να κάντς δεν του βρισκς*, δεξ και πρμ. 243, [αρχ. εύρισκω > μσν. βρίζκω].
- βρόμνιους, -μνια, -μνιου**· αυτός που βρομά, βρόμιος, *βρόμνια ψάρια*, δεξ πρμ. 57, [βρομάου].
- βρουκόλακας**, ο· βρυκόλακας, [αρχ. βρικόελος(=τραγικό προσωπέιο) > βρικόλος].
- βρουμάου, -ώ**· ρ., *βρουμούσα, βρόμσα, βρουμήσ(η)κα*, βρομώ, δεξ πρμ. 362, [αρχ. βρομῶ(=κροτώ), η σημερινή σημ. ήδη μσν.].
- βρουμιάρς, -ρου, -ρκου**· {-μνιά-}, βρομιάρης, πληθ. *βρουμιάρδς/βρουμιαροί, βρουμιαρούσις*, [βρομάου].
- βρουμόβαμπλας**, ο· αναπτυγμένη μαύρη κατσαρίδα, [βρομάου + βάμπλας].

βρουμουκούναβου, το· δεξ κνάβ(ι).

βρουμούσα, η· χημική ουσία που τη χρησιμοποιούσαν στο πλύσιμο· μικρό έντομο της οικογένειας pentatomidae, που βρωμάει έντονα μόνο αν συνθλιβεί· παιχνίδι φάρσα με την άσχημη μυρωδιά του ζώφιου, [βρουμάου].

βρουμουσκουτάου, -ώ· ρ., βρουμουσκουτούσα, -σκούτηξα/-κότσα, βρωμά έντονα, βρωμούν τα ρούχα μου, είμαι βρωμιάρης, πού ήσαν κι βρουμουσκότεις έτσ(ι); [βρουμάου + σκούτα].

βρουμουσκούτς, -του, -τ(ι)κου· αυτός που βρουμουσκουτάει.

βρουντάου, -ώ· ρ., βρουντούσα, βρόντηξα/βρόντσα, βροντώ, [αρχ. βροντῶ].

βρουντουκουπό· ρ., βρουντουκουπούσα, -κόπσα, βροντώ δυνατά, [βρουντάου + -κουπάου].

βρουχάρα, η· δυνατή και απότομη βροχή, [αρχ. βρέχω > μτγν. βροχή].

βρύσ(η), η· πηγή νερού, [αρχ. βρύω(=αναβλύζω) > μσν. βρύση].

βυζαχτάρ(ι), το· για αρνιά και κατσίκια το βυζανιάρικο, για παιδί χρησ. το υποκ. βζαχταρούδ(ι), [βζάνου].

βυτίνα, η· πήλινο δοχείο με φαρδύ λαιμό, μικρό πιθάρι για τουρσί, πικμέζ(ι) κλπ., υποκ. η βυτνούδα, [αρχ. βυτίνη].